CHOI

SCAN

Chorographia SCANDINAVIÆ,

SIVE

DESCRIPTIO

VETUSTISSIMA REGIONUM & populoruum Aquilonarium, Sueciæ, Daniæ & Norwegiæ,

per venerabilem virum

ADAMUM, Bremensis Ecclesiæ Canonicum, anno M. L XII. nempè ante D. XL. elaborata;

 Nunc verò

à

JOHANNE MESSENIO,

in patriæ emolumentum & ornamentum, fideliter revisa, atque separatim ab ejusdem Authoris Chronico Ecclesiastico publicata.

HOLMIÆ
CUM GRATIA REGIA,
Typis Reusnerianis, anno

CIƆ. IƆC. XV.

NOBILI ET GENEROSO
inprimis Domino,

DN. IACOBO PONTI,
DE LA GARDIE,

REGNI SVECICI CONSILIARIO,
& generali exercitus in bello
Moſchovitico Ductori,
& Archiſtra-
tego:

Necnon

LIBERO BARONI DE ECHOLM,
& Domino de Kolcha, ac
Rundzöö,

Domino & Mœcenati ſuo
plurimùm colendo, ob-
ſervandoq́.

Salutem & felicitatem.

ADmiranda profectò virtutis efficacia, Victoriose Domine Archistratege, generose Domine Baro, utpotè indefesso callis sui sectatori, in animis Mortalium, nec de conversatione, nec de facie notorum, plurimisq; regionum spaciis dissitorum, singulares amoris igniculos accēdens atq; concilians. Undè etiàm factũ est, ut mavortia Amplitudinis tuæ virtus, quæ, suffragio Marci Tullij, reliquarum Domina, prolixo annorum decursu, quà bello Livonico, quà nunc potissimùm Moschovitico, manifestis documentis & frequentibus trophæis demonstrata, indèq; pernicibus orbem propè universum pennis pervagata, æternos amoris & honoris A. T. apud ignotos & remotos mundi accolas statuerit colossos, hac epigraphe inaratos: Pro Muræna.

I bone, quò virtus te vocat, i pede fausto, Horat. lib. 2. Ep. 2.
Grandia laturus meritorum præmia: Quid stas?

Atq; ut copiosior celebrandæ A. T. materies ipsis porrigeretur, toto belli Moschovitici

hactenus ab A. T. pro natalis soli gloria, sub auspicio serenissimi potentissimiq; Gustavi Secundi, Suecorum Gothorumq; regis victoriosissimi, Domini nostri clementissimi, *feliciter gesti, probiùs innotescente contextu, illorum non pauci mecùm per litteras, & internuncios crebrò amiceq́ inprimis egerunt, ut illam belli telam in me susciperem illis retexendam: Quorum sanè plausibili voto, partim amore patriæ, partim etiàm observantiâ erga A. T. provocatus, lubens dudùm respondissem, nisi victoriæ hujusmodi non sat gnarus, potiùs silendum, quàm minùs perspecta scribendum, decrevissem: Siquidem testimonio celeberrimi viri Grynæi,* Historicus sit interpres rerum gestarum, cujus relatio & judicium si vitio laboret, perindè sit, ut cùm vinum ex se generosum & nobile, graveolentiam vel ex vase contrahit, vel alioquin lenocinio depravatur; Quæ res vel impostura, vel inscitia maxima & intoleranda est. *Nequaquàm verò perpes mihi silentium hac ex parte imperaveram, hac ratione belli hujus notitiâ, homines illius cupidißimos iniquè defraudando; Sed usq́dùm A. T. nobis sana & incolumis*

In præf. ad Plau.

mis restituta, mihi copiosissimũ victoriæ suæ penu ultrò recludens, certissimam juxta ac amplissimam pugnæ Moschoviticæ messem præberet colligendam:

Atqui cùm desiderio nostro Superi, A.T. nuper ad nos reducendo, cumulatim satisfecerint, meo quoq; nũc A.T. petitioni, & multarũ nationũ exspectationi locum assignaturam exoptatum, certo mihi certius persuadeo; Etenim, teste Ammiano Marcellino, Nihil tàm pulchrũ, tamq; posteritatis memoriæ, justâ ratione, mandandum, quàm ut miles strenuè factis exultet; Ac recordatio rerum gloriosè gestarum, omni jucunditate viris fortibus existat gratior. *His autem potitus documẽtis, non tantùm illud, quo flagrat hac tempestate Moschovia, bellũ publicæ sacrabo potestati; Sed superiora paululùm revolvens tempora, quæ potentissimi Suecorum Gothorũq; reges, Gustavus primus, Ericus XIV. & Iohannes III. diuturna & acerrima, cum barbaro illo Moschorũ populo gloriosissimè gesserint bella, uno quasi obtutu proponam contemplanda: Cui operi calamum intentũ invitabit occasio, plurima victoriosi* lib. 17.

 parent

parentis tui Ponti De la Gardie, encomia pariter delineandi, & nævos spurcißimos ipsi prorsùs immerenti, à Iacobo Typotio, homine impudentißimo, in quodam libello aspersos, veraci spongiâ detergendi: Quod lubenter ipsi officiũ defero, ob præclarißima ipsius in patriam nostram merita, quorum memoria quoties animo meo occursat, toties sanè etiàm tua mihi in mentem ultrò veniunt, illorumq; collatione, ultrò citroq; tacitè apud animum meum paulisper factâ, illud Flacci

lib. 4. oda 4. *protinùs utriq; occino.*

> Fortes creantur fortibus, & bonis:
> Nec imbellem feroces
> Progenerant aquilæ columbam.

Verumenimverò hæc documentorum amica communicatio, mihi A. T. de conversatione prorsùs ignoto, suadens aditũ inprimis sternendum, hoc libello, velut prodromo, & exoptatæ amicitiæ internuncio utendum censui. Qui his potißimùm de caußis, ex meo in lucem publicam prodit nunc Musæo, quòd plurimas, illasq; clarißimas gloriæ Suecanæ notas, ex remotißima nostratium memoria, & seculorum historia petitas, in Fastis tamen

Sue-

Suecorum & Gothorum hactenùs nusquã, ne per nebulã quidẽ conspectas, affatim commõstret: Ideoq; ab exteris, & præcipuè Andrea Velleio, Cymbriæ Superintendente, per summam in Suecones invidiam suppreßus: Quippè anno M.D.LXXIX. Ecclesiasticam ejusdem M. Adami historiam Hafniæ divulgans, hunc libellum, illi nodo quasi indissolubili adhærentem expunxit. verùm posteà, hujus codicis jacturam, & malevoli hominis naturam agnoscens, & detestans nobilißimus heros Henricus Ranzovius, operâ Erpoldi Lindenbruchij, anno M.D.XCV. publicavit, unà cum memorato chronico, vetustißimum Erpoldo, ad hoc negotium feliciùs expediundum, communicans exemplar manuscriptũ, ex bibliotheca sua Bredenbergẽsi; Quod famosus rerum aquilonariũ historiographus Albertus Krancius, in concinnatione suæ chronologiæ olim usus, vel potiùs, protestante adversus ipsum libri hujus contextu, abusus: Neq; Ranzovius, ea propter libelli hujus publicationi supersedendum ratus, quòd nonnulla subindè paradoxa, minus æquâ quorundã Mortalium, eo tempore de his regionibus co-

gnata relatione, commemoret, probè sciens, candidiores vetustatis æstimatores, eâ discretione ipsius scrutari Sacraria, quâ expertissimi Archiatri pratorũ viridaria, probas carpendo, & improbas pertranseundo, vel potius conculcando herbulas, quarũ aliàs ob improbitatem, non satis prudenter amænissima utilissimaq́ camporum vireta devitarent.

Quamobrem, generose Domine Baro, hunc Codicillum, levidense observantiæ munusculum, ex propensissimo tamen in A. T. animo profectum & Dedicatum, quâ consuevisti pectoris & oris alacritate, serenitateq́ acceptans, mihi aliquem, quanquàm postremum, in Clientum & Amicorum tuorum numeroso agmine, locum assignare non dedigneris. Hisce Amplitudinem tuam, in plurimos, illosq́ faustissimos annos, divinæ protectioni etiàm atq́ etiàm commendo. Cursim Holmiæ ex meo Musæo, VII. Idus Martij, anno salutis humanæ, cIↃ. IↃc. XV.

A. T.

Devotissimus

Iohannes Messenius.

CHOROGRAPHIA SCANDINAVIÆ,

sivè

DESCRIPTIO REGIONUM Aquilonarium, Sueciæ, Daniæ, & Norvegiæ, reliquarumq́ adjacentium nationum antiquißima.

PRovincia Danorum tota ferè in insulas dispertita est, sicut etiàm legitur in gestis Sancti Ansgarij. Hanc autem Daniam, à nostris Nordalbingis flumen Egdora dirimit, qui oritur in profundissimo saltu paganorum Isarnho, & extenditur secus mare barbarum usquè ad Sliam lacum. Cæterùm flumen Egdora descendit usq; in Oceanum Fresonicum, quem Romani scribunt Britannicum: Et

prima quidem pars Daniæ, quę Iutland dicitur, ab Egdora in boream longitudine protenditur, habens iter tridui, si in Fynem insulam diverteris; Si autē à Sliaswig per directum viam metiris, quinque aut septem habes iter dierum. Hæc est strata Ottonis Cæsaris, usque ad mare novissimum Wendilæ, quod usq; in hodiernum diem, ex victoria Regis, Ottinsund appellatur. Latitudo Iutland secus Egdoram diffusior est, indè verò paulatim contrahitur ad formam linguæ, in eum angulum qui Wendila dicitur, ubi Iutland finem habet. Ibi brevissimus in Nordmanniam transitus est. Ager ibi sterilis, præter loca flumini propinqua, omnia ferè deserta videntur; Terra salsuginis & vastæ solitudinis. Porrò cùm omnes tractus Germaniæ profundis horreant saltibus, sola est Iutland cæteris horridior, quæ in terra fugitur propter inopiā fructuum, in mari verò propter infestationem piratarum; Vix invenitur culta in aliquibus locis, vixq; humanæ habitationi opportuna; Sicubi verò brachia maris occurrunt, ibi civitates habet maximas. Hanc quondam regionem Cæsar Otto tributo subjiciens, in tres divisit Episcopatus, unum constituens apud Sliaswig, quæ & Heithe-

Heitheby dicitur, quam brachium quoddam freti barbari alluit, quod Sliam vocant, undè & civitas nomen trahit. Ex quo portu naves emitti ſolent in Slavoniam, vel in Suediam, vel ad Semland, & uſque in Græciam. Alterum in Ripa, quæ civitas alio tangitur alveo, qui ab oceano influit, & per quem vela torquentur uſq; in Freſiam, vel in noſtram Saxoniam, vel certè in Angliam. Tertium verò in Arhuſen, & hanc fretum quoddam à Fyne dirimit breviſſimum, quod ab orientali pelago ingrediens, longis anfractibus inter Fyne & Iutland protenditur in boream, uſque ad eandem civitatem Arhuſen, à qua navigatur in Fynem aut Seland, ſivè in Sconiam, vel uſque in Norwegiam. Poſteà verò deficiente hoc Epiſcopatu, quem tertium poſuimus, Iutland duos ſolummodò Epiſcopatus retinuit, Sliaſwicenſem videlicet ac Ripenſem, donec nuper mortuo Wal: Ripenſi Epiſcopo, diœceſis illa in quatuor diſcreta eſt Epiſcopatus, authoritatem ſuam præbente Archiepiſcopo. Qui mox conſecravit in Ripa Oddonem, in Arhuſen Chriſtianum, in Wiborg Heribertum, in Wendila Magnum, cui cùm pòſt ordinationem rediret, in Albia naufrago ſubro-

ſubrogavit Albericum. Hi quatuor Epiſcopi, tunc Ripenſem, dono Suein regis, ſortiti ſunt parochiam. Archiepiſcopus verò de ſuis clericis ordinavit in Sliaſwig Ratolfum, in Seland Wilhelmum, in Fyne Eilbertum, quem tradunt converſum à piratis. Farriam inſulam, quæ in oſtio fluminis Albiæ longo receſſu latet, in oceano primùm reperiſſe, conſtructoque ibi monaſterio, feciſſe habitabilem: Eſt enim feraciſſima, frugum ditiſſima, volucrum & pecudum nutrix: Collem habet unicum, arborem nullam: Scopulis includitur aſperimis: Nullo aditu niſi uno, ubi & aqua dulcis, locus venerabilis omnibus nautis, præcipuè verò piratis, undè nomen accepit, ut Heiligeland dicatur. Hanc in vita ſancti Willebrordi, Foſetiſland appellari didicimus, quæ ſita eſt in confinio Danorum & Freſonum. Sunt & aliæ inſulæ contra Freſiam & Daniam, ſed nulla earum tàm memorabilis.

Fyne inſula eſt, non modica poſt eam quæ Wendila dicitur, in oſtio Barbari ſinus occurrens: Hæc adhæret regioni quæ Iutland dicitur, in quam breviſſimus à Iutland eſt tranſitus ex omni parte; Civitas ibi magna Odanſœ, inſulę in gyro parvulæ,

omnes

omnes frugibus plenæ. Et notandum est, si per Iutland in Fynem tetenderis, directo in septentrionem viam habes. At verò per Fynem transeunti ad Seland, oriens in faciem occurrit. Duo trajectus sunt in Seland, unus â Fyne, alter ab Arhusen, pari uterque distat spacio. Mare naturá tempestuosum, duplicique plenum periculo, ut etiamsi ventum habeas prosperum, vix effugias manns piratarum.

Seland insula est, in interiori sinu maris Baltici sita, quantitate maximâ. Hæc tàm fortitudine virorum, quàm opulentiâ frugum celeberrima, longitudinem habet bidui, cùm latitudo ferè sit æqualis. Civitas ejus maxima Roschild, sedes Regia Danorum. Hæc insula æquali spacio distans à Fyne vel Sconia, per noctem transitur, habetque ab occidente Iutland, civitatem Arhusen, Aleburg & Wendilam; A borea verò ubi & deserta est, fretum Nordmanniæ; A meridie autem Fynem prædictam & sinum Slavonicum. Ab ortu quidem respicit promontorium Sconiæ, ubi est civitas Lundona; Aurum ibi plurimum, quod raptu congeritur piratico: Ipsi enim piratæ, quos illi Withingos appellant,

pellant, nostri Ascomannos, Regi Danico tributum solvunt, ut liceat eis prædam exercere à barbaris, qui circa hoc mare plurimi abundant. Undè etiàm contigit, ut licentiâ, quam in hostes acceperunt, sæpè abutantur in suos, adeò fide nullâ utrique ad invicem sunt, & sine misericordia quisque alterum, mox ut cœperit in jus famulitij, vel socio vendit, vel barbaro. Et multa quidem alia, tàm in legibus, quàm moribus æquo bonoque contraria Dani habent, ex quibus nihil utile mihi visum est ut dicerem, nisi quòd mulieres, si constupratæ fuerint, statim venduntur. Viri autem, si vel regiæ Majestatis rei in aliquo fuerint scelere deprehensi, decollari malunt, quàm verberari. Alia non est ibi species pœnæ, præter securim & servitutem, & cùm damnatus fuerit, lætum esse, gloria est. Nam lacrymas & planctum, cæteraque compunctionis genera, quæ nos salubria censemus, ità abominantur Dani, ut nec pro peccatis suis, nec pro charis defunctis ulli flere liceat.

A Seland in Sconiam trajectus multi, brevissimus in Halsingeburg, qui & videri potest. Sconia verò est pulcherrima visu Daniæ provincia, undè & dicitur; Armata

viris,

viris, opulenta frugibus, diveſque mercibus, & nunc plena Ecclesijs. Sconia bis tantùm habet in ſpacio, ut Selandia, hoc eſt, trecentas Eccleſias, cùm Seland dicatur habere dimidium; Fyne tertiam partem. Sconia inſula eſt ultima ferè pars Daniæ, undique cincta mari, præter unum terræ brachium, quod ab oriente continens Sueciam diſterminat à Dania, ubi ſunt profundi ſaltus, montesque aſperrimi, per quos à Sconia in Gothiam neceſſariò iter agitur, ut dubites utrùm ſit leviùs marino diſcrimine terreſtre periculum vitare, an iſtud illi præponere.

In eadem regione Sconiæ, nemo adhuc Epiſcopus fuit incardinatus, niſi quòd ab alijs partibus quidam venientes, interdùm illam procurabant diœceſin. Deindè Gerbrand Selandenſis Epiſcopus, & poſt eum Avoco, ſimul utramque gubernabant Eccleſiam. Nuper verò mortuo Avocone, rex Suein parochiam Sconienſem in duos Epiſcopatꝰ ſegregavit, unum, id eſt, Lundenſem, Henrico tribuens, alterum, id eſt, Dalboienſem Eginoni, verùm iſtum ordinavit Archiepiſcopus. Henricus autem apud Orchadas fuit antè Epiſcopus, iſque in Anglia ſacellanus regis

Knut

Knut fuiſſe narratur; Cuius theſauros in Daniam perferens, luxurioſè vitam exegit; De quo narratur etiàm quòd peſtiferâ conſuetudine delectatus inebriandi ventris, tandem ſuffocatus crepuit. Hoc & de Avocone factum eſſe comperimus, ſimiliterque de alijs. Egino verò cùm eſſet vir ſapiens & literatus, ac caſtitate inſignis, tunc etiàm totum ſtudium ejus exarſit in converſione paganorum. Quapropter multos adhuc populos idolorum cultui deditos, vir ille Chriſto lucratus eſt, illos præſertim Barbaros, qui Pleichani dicuntur, & qui in Hulmo inſula degunt; Qui omnes ad ejus prædicationem converſi in lachrymas, pœnitentiam ſui erroris itâ monſtraverunt, ut confractis ſtatim idolis, ultrò certarent ad baptiſmum properare. Mox etiàm theſauros, & omnia quæ habebant, ſternentes ad pedes Epiſcopi, flagitabant ut hæc dignaretur accipere; Quæ renuens Epiſcopus, docuit eos ex eadem pecunia fabricare Eccleſias, egenos alere, & redimere captivos, qui multi ſunt in illis partibus. Fertur idem vir magnanimus eo tempore, quo in Suediam perſecutio magna Chriſtianitatis incanduit, Scaranenſem Eccleſiam, cæteroſque fideles, eò

quòd

quòd paſtore carebant, frequenter viſitaſſe, conſolationem miniſtrans his qui in Chriſtum crediderant, incredulis verbum Dei conſtanter annuncians, ibi etiàm opinatiſſimum Fricconis ſimulachrum in fruſta concidit, pro quibus virtutum inſignibus, à Rege Danorũ magno deinceps vir Dei honore habitus, defuncto mox pingui Henrico, utramq; Sconiæ parochiam, ſcilicet Lundenſem & Dalboënſem gubernandam recepit: Qui mox Lundæ ſedem Epiſcopalem conſtituens, apud Dalboiam Præpoſituram Fratrum regulariter viventium eſſe præcepit. Itaq; duodecim annis in ſacerdotio nobiliter exactis clariſſimus vir Egino à Romana regreſſus urbe, mox ut domum pervenit feliciter migravit ad Chriſtum, eodem anno quo noſter Metropolitanus ac Fynenſis Epiſcopns deceſſerunt.

Nunc autem qnoniam locorum ſe prębuit occaſio, ad rem pertinere videtur aliquid de natura Baltici maris dicere, cujus freti mentionem cùm ſupra in geſtis Adaldagi Pontificis ex ſcriptis Einhardi fecerim, explanationis more utens, ea quæ ille per compendium dixit, pleniore calamo noſtris ſcienda proponam. Sinus quidam,

inquit, ab occidentali Oceano versus orientem porrigitur, sinus ille ab incolis appellatur Balticus, idemq; mare Barbarum, seu pelagus Scythicum vocatur à gentibus quas alluit Barbaris. Occidentalis autem Oceanus ille videtur, quem Romani Britannicum scribunt, cujus latitudo immensa, terribilis & periculosa, ab occasu complectitur Britanniam, quæ nunc Anglia dicitur, à meridie Fresos tangit cum ea parte *Saxoniæ*, quæ nostræ diœcęsi pertinet Hamburgensi: A Solis ortu habet Danos, ostiumq; Baltici maris & Nordmannos, qui ultra Daniam consistunt: Ab aquilone verò idem Oceanus insulas præterlabitur Orchades, deindè infinitis orbem terræ spacijs ambit, sinistrorsùm habens Hyberniam Scotorum patriam, quæ nunc Irland dicitur, dextrorsùm verò scopulos Nordmanniæ; Ulteriùs autem insulas Island & Grönland, ibi terminatur Oceanus, qui dicitur caligans. Quòd autem dicit eundem sinum longitudinis incompertæ, hoc nuper apparuit in solertia fortissimorum virorum, Ganund Wolf satrapæ Danorum, sive Haraldi regis Nordmannorum, qui magno vitæ labore, multoq; sociorum periculo, quantitatem hujus

maris

maris perſcrutantes, ancipiti demùm jacturâ ventorum ac piratarum fracti, victiq; redierunt. Affirmant autem Dani longitudinem hujus Ponti ſæpè à pluribus expertam, ſecundo flatu per menſem aliquos à Dania perveniſſe in Oſtrogard Ruſſiæ.

Latitudinem verò illam ponit, quæ nuſquàm centum millia paſſuum excedat, cùm in multis, ait, locis contracior inveniatur, quod in oſtio ejuſdem ſinus videri poteſt, cujus ab Oceano introitus inter Alaburg, vel Vendilam promontorium Daniæ, ſcopulosq; Nordmanniæ tàm ſtrictus invenitur, ut facili ſaltu per noctem carbaſa trajiciantur: Item limitem egreſſus Danorum, idem Pontus latè brachia tendit, quæ denuò contrahit è regione Gothorum, qui à latere Wilzos habent; Deindè quantò interiùs vadit, tantò latiùs hinc indè diffunditur.

Hunc, inquit, ſinum multæ circumſident nationes: Dani ſiquidem ac Sueones, quos Normannos vocamus, ſeptentrionale littus tenent, & omnes in eo inſulas: Ad littus autē Auſtrale Slavi, Haiſti, aliæq; diverſæ incolunt nationes, inter quas præcipui ſunt Welatabi, qui & Wilzi dicun-

 tur.

tur. Dani verò & Sueones cæteriq; trans Daniam populi, ab Historicis Francorum omnes Nordmanni vocantur, cûm tamen Romani Scriptores ejusmodi vocent Hyperboreos, quos Marcianus Capella multis laudibus extulit. Itaq; primi ad ostium prædicti sinus in australi ripa, versus eos Dani quos Iuthas appellant, usq; ad Sliam lacum habitãt; Undè incipiunt fines Hammaburgensis parochiæ, qui per maritimos Slavorum populos longo tractu porriguntur usq; ad Panim fluvium, ibi limes est nostræ Diœcesis: Inde Wilzi & Leuticij sedes habent, usq; ad Odoram fluvium: Trãs Odoram autem comperimus degere Pomeranos, deindè latissima Polonorum terra diffunditur, cujus terminum dicunt in Russiæ regnum connecti. Hæc est ultima & maxima Winulorum provincia, quæ & finem illius facit sinus; At verò à parte aquilonari revertentibus ad ostium Baltici freti, primi occurrunt Nordmanni, deindè Sconia prominet regio Danorum, & supra eam tenso limite Gothi habitãt usq; ad Bircam; Posteà longis terrarum spacijs regnant Sueones usq; ad terram Fæminarum. Supra illas Wilzi, Mirrhi, Lami, Scuti & Turci habitare feruntur

usq;

uſque ad Ruſſiam, in quo denuò finem habet ille ſinus. Itaq; latera illius ponti, ab auſtro Slavi, ab aquilone Suedi poſſederunt; Aſſerunt etiàm periti locorum, à Sueonia terreſtri viâ quoſdam uſq; in Græciam permeaſſe; Sed barbaræ gentes; quæ in medio ſunt, hoc iter impediunt, propterea navibus tentatur periculum.

Multæ ſunt inſulæ in hoc ſinu quas Dani & Sueones omnes habent in ſua ditione, aliquas etiàm Slavi tenent; Earum prima eſt in capite illius freti Wendila, ſecunda Morſe, tertia Thuit, modico ab invicem intervallo diviſæ, quarta eſt Sampſe quæ oppoſita eſt civitati Arhuſen, quinta Fyn, ſexta Seland, ſeptima quæ illi adhæret, & quarum ſupra memoriam fecimus: Octavam dicunt illam quæ Sconiæ ac Gothiæ proxima, Holmus appellatur, celeberrimus Daniæ portus, & fida ſtatio navium, quæ à Barbaris in Sueciam dirigi ſolent. Cæterùm Fyni inſulæ aliæ ſeptem adjacent minores ab euro, quas ſupra diximus frugibus opulentas, hoc eſt Möland, Imbra, Falſtre, Laland, item aliæ omnes ſibi vicinæ, cum Laland interiùs vadat ad confinia Slavorum. Hæ quindecim inſulæ Danorum regnum aſpiciunt, omnesq;

jam Christianitatis titulo decoratæ sunt. Sed & aliæ interiùs sunt, quæ subjacent Sueonum imperio, quarum maxima est illa quæ Curland dicitur, iter octo dierũ habens, gens crudelissima propter nimium idololatriæ cultũ fugitur ab omnibus: Aurum ibi plurimũ, equi optimi, Divinis, Auguribꝰ atq; Necromãticis omnes domus sunt plenæ, qui etiàm vestitu monachico induti sunt; A toto orbe ibi responsa petuntur, maximè ab Hispanis & Græcis: Hanc insulam in vita Ansgarij Chori nominatam credimus, quam tunc Sueones tributo subjecerunt: Una ibi nunc facta est Ecclesia cujusdam studio Negotiatoris, quem Rex Danorum multis ad hoc illexit muneribus; Ipse enim Rex gaudens in Domino recitavit mihi hanc cantilenam.

Prætereà recitatum est nobis, alias plures iusulas in eodem Ponto esse, quarum una grandis Estland dicitur, non minor illâ de qua ꝑtiùs dixi. Nam & ipsi Deum Christianorum prorsùs ignorant, dracones adorant cum volucribus, quibus etiàm vivos litant homines, quos à mercatoribus emunt, diligenter omninò probatos nè maculam in corpore habeant, pro qua refutari

ſutari dicuntur à draconibus: Et hæc quidem inſula terræ Fæminarum proxima narratur, cùm illa ſuperior non longè ſit à Birka Sueonum.

Illarum autem inſularum, quæ Slavis adjacent, inſigniores accepimus tres, quarum prima Fembre vocatur, hæc oppoſita eſt Wagris: Altera eſt contra Wilzos poſita, quam Rani vel Runi poſſident, fortiſſima Slavorum gens, extra quorum ſententiam de publicis rebus nihil agi lex eſt: Ità illi metuuntur propter familiaritatem Deorum, vel potiùs Dœmonum, quos majori cultu cæteris venerantur. Ambæ igitur hæ inſulæ piratis, & cruentiſſimis latronibus plenæ ſunt, qui & nemini parcunt ex tranſeuntibus. Tertia eſt illa quæ Semland appellari ſolet, contigua Ruſſis & Polonis, hanc inhabitant Sembi vel Pruſſi, homines humaniſſimi, qui obviam tendunt ad auxiliandum his qui in mari periclitantur, vel qui à piratis infeſtantur: Aurum argentumq; pro minimo ducunt, pellibus abundant peregrinis, quarum odor noſtro orbi lætiferum ſuperbiæ venænum propinavit; Et illi quidem ut ſtercora hæc, ad noſtram fortè habent damnationem, qui per fas nefasq; ad veſtem anhelamus mar-

turinam, quaſi ad ſummam beatitudinem. Itaq; pro laneis indumentis, quæ nos dicimus paldones, illi offerunt tàm precioſos martures. Multa ergò poſſent de illis populis dici laudabilia in moribus, ſi ſolam Chriſti fidem haberent, cujus prædicatores immaniter perſequuntur: Apud illos enim illuſtris Bohemorum Epiſcop' Adalbertus martyrio eſt coronatus. Uſq; hodiè profectò inter illos, cùm omnia communia ſint noſtris, ſolus acceſſus prohibetur lucorum & fontium, quos autumant Chriſtianorum pollui acceſſu. Carnes etiàm jumentorum pro cibo ſumunt, quorum lacte vel cruore utuntur in potu, ità ut inebriari dicantur. Homines cęrulei, facie rubeâ & criniti, prætereà inacceſſi paludibus, nullum inter ſe pati Dominum volunt.

Sunt & plures aliæ in hoc ponto inſulæ, ferocibus Barbaris omnes plenæ, ideoq; fugiuntur à navigantibus. Item circa hæc littora Baltici maris ferunt eſſe Amazonas, quæ nunc terra Fæminarum dicitur, quas aquæ guſtu aliqui dicunt concipere: Sunt etiàm qui referant eas imprægnari à prætereuntibus negotiatoribus, vel ab eis quos inter ſe habent captivos, ſivè ab alijs

monſtris, quæ ibi non rara habentur, & hoc etiàm credibilius eſt; Cumq́; pervenerint ad partum, ſi quid maſculini generis fuerit, Cynocephali; Si quid fæminini, ſpecioſiſſimæ mulieres. Hæ ſimul viventes, ſpernunt conſortia virorum, quos etiàm ſi advenerint, à ſe viriliter repellunt. Cynocephali ſunt, qui caput in pectore habentes, in Ruſſia ſæpè videntur captivi, & cum verbis latrant in voce; Ibi ſunt etiam, qui dicuntur Alani vel Albani, cum canicie naſcuntur, de quibus Solinus auctor meminit. Eorum patriam canes defendunt, & ſi quãdò pugnandum eſt, canibus aciem ſtruunt. Ibi ſunt homines pallidi, virides & macrobij, id eſt longi, quos Buſos appellant. Poſtremò illi qui dicuntur antropophagi, & humanis veſcuntur carnibus. Ibi ſunt alia monſtra plurima quæ recitantur à navigantibus ſæpè inſpecta, quamvis hoc noſtris vix credibile videatur: Hæc habui quæ de ſinu illo Baltico vel Barbaro dicerem, cujus nullam mentionem audivi quempiam doctorum feciſſe, niſi ſolum, de quo ſuprà diximus, Einhardum: Et fortaſſè mutatis nominibus, arbitror illud fretum ab antiquis Romanis vocari paludes Scythicas, vel Meo-

ticas, sivè deserta Getarum, aut littus Scythicum, quod Martianus ait confertum esse multiplici diversitate Barbarorum: Illic, inquit, Getæ, Daci, Sarmatæ, Neutri, Alani, Geloni, Antropophagi, Trogloditæ; Quorum errori condolens noster Metropolitanus, statuit Birkam illis gentibus Metropolim, quæ in medio Sueoniæ posita, contra civitatem Slavorum opposita, respicit Iuminem, paribusq; spacijs omnes illius Ponti amplectitur oras; In qua civitate primum ex nostris ordinavit Hiltinum abbatem, quem ipse Iohannem appellavit; Itaq; de Insulis Danorum dictum est satis. Nunc verò ad Sueonum sivè Nordmannorum populos, qui Danis proximi sunt, convertamus articulum.

Transeuntibus insulas Danorum, alter mundus aperitur in Sueoniam vel Nordmanniam, quæ sunt duo latissima Aquilonis regna, & nostro orbi adhuc ferè incognita: De quibus narravit mihi sanctissimus Danorum Rex, quòd Nordmannia vix queat transiri per mensem, cùm Sueonia duobus mensibus non facilè percurratur, quòd ipse, inquit, probaveram, Quià nuper sub Iacobo rege XII. annis in illis regio-

regionibus militavi, quæ altiſſimis ambæ montibus includũtur, magis autem Nordmannia, quæ ſuis alpibus circundat Sueoniam. De Sueonia verò non tacent antiqui Auctores, Solinus ſcilicet & Oroſius, qui plurimam partem Germaniæ Suevos dicunt tenere, nec non montana ejus uſq; ad Riphęos montes extendi. Ibi etiàm eſt Albis fluvius, de quo Lucanus meminiſſe videtur, qui oritur in prædictis alpibus, perq́; medios Gothorum populos currit in Oceanum, indè & Gothelba dicitur: Sueonia ergò regio eſt fertiliſſima, ager frugibus & melle opimus, extra quod pecorum fœtu omnibus antefertur: Oportunitas fluminum ſilvarumq́; magna, ubi peregrinis mercibus omnis regio plena. Nullis itaq; egere dicas Sueones opibus, exceptâ, quam nos diligimus, ſivè potiûs adoramus, ſuperbiâ. Omnia enim inſtrumenta vanæ gloriæ, hoc eſt aurum, argentum, ſonipedes regios, pelles caſtorum & marturum, quæ nos admiratione ſui dementes faciunt, illi pro nihilo ducunt, in ſola mulierum copula modum neſciunt. Quisquè ſecundum facultatem ſuarum virium, duas aut tres, vel ampliùs ſimul habet, divites & Principes abſq; numero: Nam &

fili-

filios ex tali conjunctione genitos habent legitimos: Capitali verò mulctantur pœnâ, si quis alterius uxorem cognoverit, aut vi oppresserit virginem, sivè qui alterum bonis suis spoliaverit, aut injuriam fecerit: Quamvis omnes Hyperborei hospitalitate sunt insignes, præcipui sunt nostri Sueones, quibus est omni probro gravius hospitium negare transeuntibus, ità ut certamen habeant inter se, quis dignus sit hospitem recidere, cui omnia exhibens humanitatis jura, quot illic commorari voluerit diebus, ad amicos suos illum certatim per singulas dirigit mansiones: Hæc illi bona in moribus habent: Prædicatores autem veritatis, si casti, prudentes & idonei sint, ingenti fovent amore, adeò ut Cōcilio populorum communi, quod ab ipsis Warph, à nobis Thnig vocatur. Episcopos interesse non renuant, ubi de Christo ac Christiana religione crebrò audiunt non inviti. Et profectò facilè sermone ad nostram fidem illi persuaderentur, nisi quòd mali Doctores dùm sua quærunt, non quæ Iesu Christi, scandalizant eos qui salvari possent.

Populi

Populi Sueonum multi ſunt, viribus & armis egregij, præterea tàm in equis quàm in navibus juxtà optimi bellatores: Unde etiàm ſuâ potēriâ cæteras aquilonis gentes confringere videntur. Reges habent ex genere antiquos, quorum tamen vis pendet in populi ſententia, quod in commune laudaverint omnes, illum confirmare oportet, niſi ejus decretum potiùs videatur, quod aliquandò ſequuntur inviti. Itaque domi pares eſſe gaudent, in prælium euntes omnem præbent obędientiam Regi, vel ei qui doctior cæteris à Rege præfertur. Si quandò verò præliantes in anguſtia poſiti ſunt, ex multitudine Deorum quos colunt, unum in auxilium invocant, ei poſt victoriam deinceps ſunt devoti, illumq́ue cæteris anteponunt, Deum autem Chriſtianorum jam communi ſententiâ fortiorem clamant omnibus eſſe, alios Deos ſæpè fallere, illum porrò ſemper aſtare certiſſimum adjutorem in oportunitatibus.

Ex ipſis populis Suediæ proximi ad nos habitant Gothi, qui Occidentales dicũtur, alij ſunt Orientales; Verùm Veſtrogothię cõfinis eſt provincia Danorum, quæ

Sconia

Sconia dicitur, à qua ferunt diebus ſeptem perveniri uſque ad civitatem Gothorum magnam Scarane; Deindè Oſtrogothia protenditur juxta mare, quod Balticum dicitur, uſque ad Birkam. Primus Gothorum Epiſcopus Thurgot fuit: Secundus Godeſchalcus, vir ſapiens & bonus, niſi quòd domi ſedens, ocium labori prætulit: Tertium autem ordinavit noſter Metropolitanus Adalwardum ſeniorem, verè laudabilem virum, qui deindè ad Barbaros perveniens, ſicut docuit, ità vixit. Nam ſanctè vivendo, & benè docendo, magnam gentilium multitudinem ad Chriſtianam convertit fidem: Qui etiàm virtutum claruit miraculis, ità ut poſcentibus in neceſſitate Barbaris, imberem de cœlo faceret deſcendere, & denuò ſerenitatem venire, & alia quæ hactenùs quæruntur à Doctoribus. Is autem vir memorabilis in Gothia permanens, nomen Domini Ieſu conſtanter omnibus prædicavit, & ibidem poſt multos agones, quos pro Chriſto libenter ſuſtinuit, victricem terræ carnem tradidit, ſpiritus cœlum petijt laureatus: Poſt quem Archiepiſcopus ordinavit in illas partes quendam Acilinum, nihil Epiſcopali nomine dignum

gnum ferentem, præter ingentem corporis ſtaturam: Et ille quidem carnis requiem diligens, fruſtrà legationem Gothis mittentibus, uſq; ad obitum ſuum in deliciis Coloniæ permanſit. Inter Nordmanniam & Sueoniam Warmelani & Finwedi degunt, & alij qui nunc omnes ſunt Chriſtiani, reſpiciuntq; ad Scaranenſem Eccleſiam. In confinio Sueonum vel Nordmannorum, contra boream habitant Scritefinni, quos aiunt curſu feras præire, civitasq; eorum maxima Halſingaland, & Halſingaland regio eſt, ad quam primus eſt ab Archiepiſcopo deſignatus Stenphi Epiſcopus, quem ipſe mutato nomine Simonem vocavit, qui etiàm multos earundem gentium ſuâ prædicatione lucratus eſt. Prætereà ſunt alij numero carentes Sueonum populi, de quibus ad Chriſtianitatem converſos accepimus ſolos Gothos, Wermelanos, & partem Scritefinnorum, vel qui illis vicini ſunt.

Igitur, ut brevem Sueoniæ vel Suediæ faciamus deſcriptionem, hæc ab occidente Gothos habet, & civitatem Scarane, à borea Wermelanos cum Scritefinnis, quorũ caput Halſingaland; Ab auſtro longitudinem habet illius Baltici maris, de

quo

quo anteà diximus, ibi est magna civitas Sigtona. Ab oriente autem Riphæos montes attingit, ubi deserta ingentia, ubi nives altissimæ, ubi monstrosi hominum greges, ultrà prohibent accessum; Ibi sunt Amazones, ibi Cynocephali, ibi Cyclopes qui unum in fronte habent oculum: Ibi sunt illi quos Solinus dicit Himantopodes, uno pede salientes, & illi qui humanis carnibus delectantur pro cibo, ideoque sicut fugiuntur, ità etiàm jure tacentur. Narravit igitur mihi Rex Danorum sæpè recolendus, gentem quandam ex montanis in plana descendere solitam, & incertum esse undè veniat, semel aliquandò per annum, vel post triennium, inquit, subita accedi, cui nisi totis resistatur viribus, omnem depopulatur regionem, & denuò recedit; Aliaq; multa recitari solent, quæ brevitati studens omisi, ab his dicenda qui hæc se vidisse testantur; Nunc de superstitione Sueonum pauca dicemus.

Nobilissimum illa gens templum habet, quod Ubsala dicitur, non longè positum à Sictona civitate, vel Birka: In hoc templo, quod totum ex auro paratum est, statuas

ſtatuas trium Deorum veneratur populus, ità ut potentiſſimus eorum Thor in medio ſolum habeat triclinium, hinc & indè locum poſſident Wodan & Fricco, quorum ſignificationes ejusmodi ſunt: Thor, inquiunt, præſidet in aëre, qui tonitrus & fulmina, ventos, imbresque, ſerena & fruges gubernat. Alter Wodan, id eſt fortior, bella regit, hominumque miniſtrat virtutem contra inimicos. Tertius eſt Fricco, pacem voluptatemque largiens mortalibus; Cujus etiàm ſimulachrum fingunt ingenti priapo; Wodanem verò ſculpunt armatum, ſicut noſtri Martem ſculpere ſolent: Thor autem cum ſceptro Iovem exprimere videtur: Colunt & Deos ex hominibus factos, quos pro ingentibus factis immortalitate donant, ſicut in vita Sancti Anſgarij legitur Hericus rex feciſſe, omnibus ſcilicet Dijs attributos ſacerdotes, qui ſacrificia populi offerant. Si peſtis & fames imminet, Thor idolo immolant; Si bellum Wodani; Si nuptiæ celebrandæ ſunt, Fricconi. Solet quoque poſt novem annos, communis omnium Sueoniæ provinciarum ſolennitas celebrari,

Ad quam ſolennitatem nulli præſtatur immunitas; Reges & populi omnes & ſinguli ſua bona ad Ubſalam tranſmittunt, & quod omni pœnâ crudeliùs eſt, illi qui jam induerunt Chriſtianitatem, ab illis ſe ceremonijs redimunt. Sacrificium itaque tale eſt: Ex omni animante, quod maſculinum eſt, novem capita offeruntur, quorum ſanguine Deos tales placari mos eſt, corpora autem ſuſpenduntur in lucum qui proximus eſt templo. Is enim lucus tàm ſacer eſt gentilibus, ut ſingulæ arbores ejus ex morte vel tabo immolatorum divinæ credantur. Ibi etiàm canes qui pendent cum hominibus, quorum corpora mixtim ſuſpenſa narravit mihi quidam Chriſtianorum ſe LXXII. vidiſſe: Cæterùm næniæ, quæ in ejuſmodi ritibus libatorijs fieri ſolent, multiplices ſunt & inhoneſtæ, ideoque meliùs reticendæ.

In eadem provincia nuper res contigit memorabilis, & pro dignitate geſtorum longè divulgata, pervenit etiàm ad noticiam Pontificis: Quidam enim è ſacerdotib⁹, qui apud Vbſalam Dæmonibus aſtare ſolebat, nequicquàm juvãtibus Dijs, factus eſt cœcus; Cumque vir ſapiens infortu-

fortunium orbitatis suæ culturam idolorum imputaret, quæ superstitiosè venerans potentissimum Christianorum Deum offendisse videretur: Eccè ipsâ nocte apparuit ipsi virgo nimis decora, interrogans si in filium ejus credere vellet ut visum reciperet, abjectis, quæ antè colebat, simulachris. Tunc ille, qui nihil ardui renueret subeundum pro hoc dono, ità se facere lætus spopondit. Ad hæc virgo, scito, inquit, certissimè hunc locum, ubi nunc tantus innocentium cruor effunditur, in meo dedicandum proximè honore. In qua re, nè tibi aliqua dubietatis signa remaneāt, in nomine Christi, qui est filius meus, tu recipe lumen oculorum tuorum. Mox ille lumine recepto credidit, pertransiensque totas in circuitu regiones, facili fide *paganis persuasit* ut crederent in eum qui cæcum *illuminavit*. Quibus miraculorum caussis *impellentibus, statim* noster Metropolitanus obędiens voci quæ dicit: *Respicite & levate oculos vestros, quoniam regiones jam albæ sunt ad messem*, ordinavit in illas partes Adalwardum juniorem de Bremensi choro assumptum, virum litteris & morum probitate fulgentem; Qui etiàm per legatos clarissimi Re-

gis Stenckil, ſedem poſuit in Sictona civitate, quæ diſtat ab Ubſala itinere diei unius. Eſt verò iter ejuſmodi, ut à Sconia Danorum per mare velificans, quinto die provenias uſque ad Sigtonam vel Birkam, juxtà enim ſunt. Si verò per terram eas à Sconia per Gothorum populos, & civitatem Scaranen, Telgas & Birkam, completo menſe pervenies Sictonam.

Relatum eſt autem nobis à quibuſdam Adalwardi Epiſcopi ſtipatoribus, cùm primùm Sictonam acceſſiſſet, ad unam Miſſarum celebrationem ad manum ſibi oblatas L X X. marcas argenti. Tantæ enim devotionis ſunt omnes populi arcticæ plagæ: Tùm etiam occaſione itineris divertit Birkam, quæ tunc in ſolitudinem redacta eſt, ità ut veſtigia civitatis vix appareant, quare nec tumulus Sancti Vnni Archiepiſcopi potuit inveniri. Adalwardus igitur magno prædicandi fervore Evangelij Suediam ingreſſus, omnes qui in Sigtona erant & in circuitu, brevi temporis ſpacio ad Chriſtianam fidem perduxit. Conſpiravit etiàm cum ſanctiſſimo viro Eginone Sconenſi Epiſcopo, ut pariter adirent illud templum Pagano-

rum, quod Ubsala dicitur, si fortè aliquem Christo laboris sui fructum ibi possent offerre, omnia tormentorum genera libenter suscepturi, ut illa destrueretur domus, quæ caput erat barbaricæ superstitionis. Illâ enim dirutâ vel potiùs crematâ, fore ut tota gentis conversio sequeretur: Quam Confessorum Dei voluntatem pijssimus rex Stenkil in populo murmurari sentiens, callidè submovit eos à tali cæpto, asserens & illos statim morte damnandos, & se à regno depellendum, qui malefactores in patriam duxerit, & facilè omnes ad paganismum relapsuros qui nunc credunt, sicut in Slavonia nuper factum potest videri: Talibus Regis allocutionibus cosentientes Episcopi, omnes Gothorum civitates peragrabant, idola confringentes, & multa paganorum millia deinceps lucrantes ad Christianitatem: Hæc de Sueonia, & ceremonijs ejus dicta sufficiant.

Nordmannia, sicut ultima orbis provincia est, ità convenienter in ultimo libri loco ponetur à nobis: Hæc à modernis dicitur Norwegia, de cujus situ vel magnitudine, cùm priùs aliqua communiter

cum Sueonia diximus. Nunc verò hoc specialiter dicendum est, quòd longitudine suâ in extremam septentrionis plagam extenditur hæc regio, undè & dicitur. Incicipit autem ex prominētibus scopulis hujus freti, quod Balticum appellari solet; Deindè reflexo in aquilonem dorso, postquàm ferventis Oceani marginem suo circuit ambitu, tandem in Riphæis montibus limitem facit, ubi & lassus deficit orbis. Nordmannia propter asperitatem montium, sivè propter frigus intemperatum, sterilissima est omnium regionum, solis apta pecoribus, indeque fortissimos educat milites, qui nullâ frugum luxuriâ molliti, sæpiùs impugnant alios quàm ipsi molestentur ab aliquo. Sine invidia cum proximis habitant Sueonibus, quamvis à Danis æquè pauperibus non impunè tentantur aliquandò. Itaque rei familiaris inopiâ coacti, totum mundum circumeunt, & piraticis raptibus amplissimam terrarum facultatem reportant domum, penuriam suæ regionis tali modo sustinentes. Post susceptam verò Christianitatem, melioribus imbuti scholis didiceruut jam pacem & veritatem diligere, paupertate suâ contenti esse, immò quæ hęreditant collecta

lecta ſpargere, non ut priùs conſperſa colligere. Cumque nefandis maleficiorum artibus omnes ab initio ſervirent, nunc cum Apoſtolo ſimpliciter confitentur, & hunc Crucifixum: Sunt etiàm continentiſſimi omnium mortalium, tàm in cibis quàm in moribus, parcitatem, modeſtiamque ſummoperè diligentes, Præterea ſacerdotum & Eccleſiarum tantam venerationem habent, ut vix Chriſtianus habeatur qui nō quotidiè offerat ad Miſſam quam audierit. Verùm Baptiſmus & Confirmatio, Dedicationes altarium, & ſacrorum benedictio Ordinū, apud illos & Danos carè omnia redimuntur; Quod ex avaritia ſacerdotū prodijſſe arbitratur, quià Barbari adhuc decimas dare aut neſciunt, aut nolunt, ideoq; conſtringuntur in cæteris quæ deberent gratis offerri. Nam viſitatio infirmorum, & ſepultura mortuorum, omnia ibi venalia. Apud illos igitur tanta morum inſignia, ſolâ, ut compertum habeo, ſacerdotum corrumpuntur avaritiâ.

In multis Nordmanniæ & Suediæ locis, paſtores pecudum ſunt etiàm nobiliſſimi homines, ritu Patriarcharum, & labore

bore manuum viventes. Omnes verò ſunt Chriſtianiſſimi qui in Nordwegia degunt, exceptis illis qui trans arctoam plagam circa Oceanum remoti ſunt, quos adhuc ferunt magicis artibus, ſivè incantationibus in tantum prævalere, ut ſe ſcire fateantur quid à ſingulis in toto terrarum orbe geratur; Tunc etiã potenti murmure verborum grandia cete maris in littora trahunt, aliaq́ue multa, quæ de maleficis in ſcripturis leguntur, illis ex uſu facilia ſunt. In aſperrimis etiàm quæ ibi ſunt alpibus, audivi mulieres eſſe barbatas, viros autem ſilvicolas raro ſe præbere videndos, qui ferarum pellibus utuntur pro veſtibus, & loquentes ad invicem, frendere magis quàm verba proferre dicuntur, ità ut vix à proximis intelligi queant populis. In ijſdem montanis agreſtium tanta eſt copia ferarum, ut plurima pars regionis ex ſolis vivat ſilvaticis. Ibi capiuntur uri, bubali & elaces, ſicut in Sueonia, cæterùm biſontes capiuntur in Slavonia & Ruſſia, ſola Nordmannia vulpes habet nigras & lepores, martures albos, ejusdemq́ue coloris urſos, qui ſub aqua ut uri vivunt. Cumq́ue diverſa prorsùs & inſueta noſtris multa ibi videantur,

ab ejuſ-

ab ejuſdem patriæ incolis hæc & alia pleniùs dicenda relinquo.

Metropolis civitas Nordmannorum eſt Trondemnis, quæ nunc decorata Eccleſijs, magno populorum frequentatione celebratur. In qua jacet corpus beatiſſimi Olaph Regis & martyris, ad cujus tumbam uſque in hodiernum diem maxima Dominus operatur ſanitatum miracula; ità ut à longinquis illuc confluant regionibus, qui ſe ſancti Martyris meritis ſperant poſſè juvari. Eſt verò iter ejuſmodi, ut ab Alaburg, vel Vendila Danorum ingredientibus navim, per diem mare transſeatur ad *Wig* civitatem Nordmannorum, indè vela torquentur in lævam circa littora Nordwegiæ, & quinto die pervenitur ad ipſam civitatem quæ Trondemnis dicitur. Poteſt autem iri & aliâ viâ quæ ducit à Sconia Danorum terreſtri itinere uſque ad Trondemnem: *Sed* hæc eſt tardior in montanis, & quoniam plena eſt periculo, declinatur à viatoribus.

In Nordmanniam primus ab Anglia venit quidam Iohannes Epiſcop⁹, qui Regem cum populo converſum baptizavit: Cui

ſucceſſit Grinkeil Epiſcopus, qui tunc erat ad Unwanum Archiepiſcopum Regis Olaph Legatus. Tertio loco advenit ille Sigafridus, qui & apud Suedos & Nordmannos juxtà prædicavit, isque duravit uſque ad noſtram ætatem, cum alijs æquè non obſcuris in illa gente ſacerdotibus: Poſt quorum exceſſum noſter Metropolitanus, petentibus Nordmannorum populis, ordinavit Tholf Epiſcopum in civitate Trondemni, & Siguardum in eaſdem partes. Aſgotum verò & Bernardum, licet moleſtè ferret à Papa conſecratos, acceptâ ſatisfactione dimiſit à ſe donatos; Per quos uſque hodiè verbum Dei multas lucratur animas, ità ut in omnibus provincijs Norwegiæ, beata mater Eccleſia lætis floreat incrementis. Inter Nordmannos tamen & Sueones, propter novellam plantationem Chriſtianitatis, adhuc nulli Epiſcopatus certo limite ſunt deſignati; Sed unusquiſq; Epiſcoporum à Rege vel populo aſſumptus, communiter ædificant Eccleſiam, & circumeuntes regioné, quantos poſſunt ad Chriſtianitatem trahunt, eosque gubernant ſine invidia quamdiu vivunt.

Pòſt

Pòst Nordmanniam, quæ est ultima aquilonis provincia, nihil habitationis humanæ, nisi terribilem visu & infinitum Oceanum, qui totum mundum amplectitur, invenies; Is habet ex adverso Nordmanniæ insulas multas non ignobiles, quæ nunc ferè omnes Nordmannorum ditioni subjacent, ideoque à nobis non sunt prætereundæ, quoniam Hammaburgensem parochiam & ipsæ respiciunt: Quarum primæ sunt Orchades insulæ, quas Barbari vocant Organas, ritu Cycladum illę sunt dispersæ per Oceanum, de quibus Romani auctores Martianus & Solinus ità scripsisse videntur. A tergo Britanniæ, undè infinitus patet Oceanus, Orchades sunt insulæ, quarum XX. sunt desertæ, XVI. coluntur. Orchades insulæ penè XL. junctæ; Item vicinæ sunt Electrides, in quibus electrum gignitur: Igitur Orchades inter Nordmanniam & Britanniam ac Hyberniam positæ, frementis Oceani ludibundæ minas derident: Ad quas à civitate Nordmannorum Trondemne per diem ferunt navigari posse. Item ab Orchadibus, ajunt, simile spatium sivè in Angliam dirigas, sivè in Scotiam deflectere velis; Ad easdem insulas Orchadas, quamvis

vis priùs ab Anglorum & Scotorum Episcopis regerentur, noster primus jussu Papæ, ordinavit Thorulfum Episcopum in civitate Blascona, qui omniũ curam ageret.

Insula Thyle, quæ per infinitum à cæteris secreta longè sita est in Oceano, vix, ut inquiunt, nota habetur. De qua tàm à Romanis scriptoribus, quàm à Barbaris multa referuntur digna prædicari. Ultima, inquiunt, omnium Thyle, in qua æstivo solstitio, sole cancri signum transeunte, nox nulla, brumali solstitio proindè nullus dies. Hoc quidem senis mensibus fieri arbitrantur: Item Beda scribit, in Britannia æstate lucidas noctes haud dubiè repromittere, ut si in solstitio continuos dies habeant senis mensibus, noctisque e diverso ad brumam sole remoto. Quod fieri in insula Thyle Picteas Massiliensis scribit, sex dierum navigatione in septentrione à Britannia distante. Hæc itaq; Thyle nunc Island appellatur, à glacie quæ Oceanum astringit: De qua etiàm hoc memorabile ferunt, quòd eadem glacies ità nigra & arida videatur propter antiquitatem, ut incensa ardeat. Est autem insula permaxima, ità ut populos intra se multos contineat, qui solo pecorum fætu vivunt, eorumq; vellere te-

re teguntur: nullæ ibi fruges, minima lignorum copia, propterea in ſubterraneis habitant ſpeluncis, tecto communi & victu & ſtrato gaudentes cum pecoribus ſuis. Itaque in ſimplicitate ſanctam vitam peragentes, cùm nihil ampliùs quærant quàm natura concedit, læti dicere cùm Apoſtulo poſſunt: Habentes victum & veſtitum his contenti ſimus. Nam & montes ſuos habent pro oppidis, & fontes pro delitijs; Beata, inquàm, gens cujus paupertati nemo invidet, & in hoc beatiſſima, quòd nunc omnes induerunt Chriſtianitatem. Multa inſignia in moribus eorum, præcipuè charitas, ex qua procedit ut inter eos omnia ſint communia, tàm advenis quàm indigenis. Epiſcopum ſuum habent pro Rege, ad cujus nutum reſpicit omnis popnlus, quidquid ex Deo, ex ſcriptutis, ex conſuetudine aliarum gentium ille conſtituit, hoc pro lege habent.

De quibus noſter Metropolitanus immenſas DEO gratias retulit, quòd ſuo tempore convertebantur, licet ante ſuſceptam fidem naturali quadam lege, non adeò diſcordarent à noſtra religione; Itaque petentibus illis ordinavit quendam ſanctiſſimum virum Iſleph, qui

ab ea-

ab eadem regione missus ad Pontificem, aliquandiu apud eum retentus est cum ingenti prorsùs honore, discens intereà, quibus noviter conversos ad Christum populos salubriter posset informare, per quem ttansmisit Archiepiscopus suos apices populo Islano, tùm & Grönlandorum, venerabiliter eorum salutans Ecclesias, pollicens eis propediem se venturum usq; ad illos, ut gaudio similiter pleno fruantur. In quibus verbis egregia, quam habuit in legatione sua, voluntas Pontificis laudari debet, quoniam & Apostolum discimus ad prædicandum verbum Dei velle in Hispaniam proficisci, quod implere non potuit. Hæc de Island, & de ultima Thyle veraciter comperi, fabulosa præteriens.

Sunt autem plures aliæ in Oceano insulæ, quarum non minima est Grônland, profundiùs in Oceano sita contra montes Suediæ, vel Riphæa juga; Ad quam insulam à littore Nordmannorum ferunt vela pandi quinque aut septem diebus, quemadmodùm ad Island: Homines ibi à salo cærulei, undè & regio illa nomen accepit, qui similem Islanis vitam agunt, excepto quòd crudeliores sunt, raptuque piratico remi-

remigantibus infesti. Ad eos etiàm sermo est nuper Christianitatem pervolasse.

Tertia est Halagland insula vicinior Nordmanniæ, verùm magnitudine cæteris non impar: Hæc in æstate circa solstitium, per quatuordecim dies continuos solem videt super terram, & in hyeme similiter per totidem dies sole caret: Stupenda res & incognita Barbaris, qui nesciunt disparem longitudinem dierum contingere propter solis accessum & recessum: Nam propter rotunditatem orbis terrarum, necesse est ut solis circuitus accedens, alibi diem exhibeat, recedens, alibi noctem relinquat; Qui dùm ascenderit ad æstivale solstitium, his qui in borea sunt, dies prolongat, noctesque abbreviat; Descendens autem ad hyemale solstitium, simili ratione facit australibus; Hoc ignorantes pagani, terram illam vocant sanctam & beatam, quæ tale miraculum præstat mortalibus. Itaque Rex Danorum cum multis alijs contestatus est hoc ibi contingere, sicut in Suedia & Norwegia, & in cæteris quæ ibi sunt insulis.

Prætereà unam adhuc insulam recitavit à multis repertam in illo oceano,

quæ

quæ dicitur Winland, eò quòd ibi vites ſpontè naſcantur vinum optimum ferentes. Nam & fruges ibi non ſeminatas abundare, non fabuloſâ opinione, ſed certâ Danorum comperimus relatione. Poſt quam inſulam terra nulla invenitur habitabilis in illo oceano, ſed omnia quæ ultrà ſunt, glacie intolerabili ac caligine immenſâ plena ſunt, cujus rei Marcianus ità meminit: Ultrà Thyle, inquiens, navigare unius diei mare concretum eſt. Tentavit hoc nuper experientiſſimus Nordmannorum princeps Haraldus, qui latitudinem ſeptentrionalis oceani perſcrutatus navibus, tandem caligantibus ante ora deficientis mundi finibus, immane abyſſi baratrum retroactis veſtigijs vix ſalvus evaſit.

Item retulit nobis beatæ memoriæ Pontifex Adalbertus, in diebus anteceſſoris ſui quoſdam nobiles de Freſia viros, cauſſa pervagandi maris in boream vela tetendiſſe, eò quòd ab incolis ejus populi dicitur ab oſtio Wirrahæ fluminis, directo curſu in aquilonem, nullam terram occurrere, præter illud mare quod Liberſe dicitur. Cujus rei novitate perveſtigandâ,

conjurati

conjurati ſodales à littore Freſonum læto celeumate ſunt progreſſi. Deinde relinquentes hinc Daniam, indè Britanniam, pervenerunt ad Orchades; Quibus à læva dimiſſis, cùm Nordmanniam in dextris haberent, longo ttactu glacialem Iſland collegerunt, à quo loco maria ſulcantes, in ultimum ſeptentrionis axem, poſtquàm retrò ſe omnes, de quibus ſuprà dictum eſt, inſulas viderunt, omnipotenti Deo & ſancto confeſſori Willehado ſuàm commendantes audaciam & viam, ſubitò collapſi ſunt in illam tenebroſam rigentis oceani caliginem, quæ oculis penetrari valeret; Et eccè inſtabilis oceani euripus, ad initia quædam fontis ſui arcana recurrens, infelices nautas jam deſperatos, immò de morte ſola cogitantes, vehementiſſimo impetu traxit ad chaos: Hanc dicunt eſſe voraginem abyſſi, illud profundum in quo fama eſt omnes maris recurſus, qui decreſcere videntur, abſorberi, & denuò revomi, quod fluctuatio dici ſolet. Tunc illis ſolùm Dei miſericordiam implorantibus, ut animas eorum ſuſciperet, impetus ille recurrentis pelagi, quaſdam ſociorum naves abripuit, cæteras autem revomens, excurſu longo ab alteris poſt terga repu-

lit. Ità illi ab inſtanti periculo, quod oculis viderant, oportuno Dei auxilio liberati, toto niſu remorum fluctus adjuvarunt; At iam periculum caliginis evadentes, & provinciam frigoris, ad quandam inſulam altiſſimis in circuitu ſcopulis ritu oppidi munitam inſperatè appulerunt. Quam viſendonum gratia locorũ aggreſſi, repererũt homines in antris ſubterraneis meridiano tempore latitantes, præ quorum foribus infinita jacebat copia vaſorum aureorum, & ejuſmodi metallorũ, quæ rara mortalibus & precioſa putãtur. Itaq; ſumptâ parte gazarum, quam ſublevare poterant, læti remiges feſtinè remeant ad naves; Cùm ſubitò retrò ſe venientes contemplati ſunt homines miræ altitudinis, quos noſtri Cyclopes appellant; Quos antecedebãt canes magnitudinem ſolitam excedentes: Quorum incurſu unus de ſocijs eorum raptus eſt, & in momento coram eis laniatus: Reliqui verò ſuſcepti ad naves evaſerunt, gigantibus (ut ferebant) ponè in altum vociferando ſequentibus. Tali fortunâ comitati Freſones Bremam perveniunt, ubi Alebrando Pontifici ex ordine cuncta narrantes, pio Chriſto, & confeſſori ejus Willehado reverſionis & ſalutis ſuæ hoſtias immolarunt.

Sunt

Sunt & alia, quæ non incongruè dicenda essent hoc loco, de illo æstu maris in die bis citato, quod miraculum præbet omnibus maximum, ità ut ipsi, qui arcana rerum perscrutantur physici, in dubitationem ejus rei cadāt, cujus originē ignorant. Cūq; Macrobius & Beda videantur aliquid loqui, Lucanus autem se nihil scire fateatur, diversi auctores varijs pugnant sententijs. Omnes autem incertis abeunt rationibus, nobisq; sufficit cum Propheta clamare: Quàm magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tuá. Et iterùm: Tui sunt cœli, & tua est terra, & tu dominaris potestati maris, & judicia tua abyssus multa, ideoq; jure dicuntur incomprehensibilia.

Hæc sunt quæ de natura septentrionaliū Regionum comperimus, ad honorē sanctæ Hamaburgensis Ecclesiæ proponenda, quā tanto munere divinæ pietatis præditam videmus, ut innumerabilem populorū multitudinem, quorum hæc Metropolis facta est labore suæ prædicationis, ex magna jā parte conversos habeat ad Christianitatem, ibi solummodò ponens evangelizandi silentium, ubi mūdus habet terminum. Quæ salutifera gentium legatio, primùm à S. Ans-

gario incepta, prosperis semper in hodiernum diem aucta est incrementis, usq; ad transitum magni Adalberti, per annos circiter Ducentos Quadraginta.

Eccè illa ferocissima Danorũ, sivè Nordmannorum, aut Sueonum natio, quæ, juxtà B. Gregorij verba, nihil aliud scivit nisi barbarũ frẽderea, jam dudùm novit in Dei laudibus Alleluja resonare: Eccè populus ille piraticus, â quo totas olim Galliarum & Germaniæ pvincias legimus depopulatas, suis nunc finibus contentus est, dicens cum Apostolo: Non habemus manẽtem hîc civitatem, sed futurã inquirimus, & credimus videre bona Domini in terra viventiũ. Eccè patria illa horribilis, semper inaccessa propter cultum idolorum, & Schyticæ nõ mitior ara Dianæ, deposito jam naturali furore, Prædicatores veritatis ubiq; certatim admittit, destructisq; dæmonum aris Ecclesiæ passim eriguntur, & nomen Christi cõmuni ab omnibus effertur præconio; Nimirũ hæc est mutatio dexteræ Excelsi, & tàm velociter currit sermo Dei omnipotentis, ut à solis ortu ad occasum, ab aquilone & mari laudabile sit nomẽ Domini, & omnis lingua cõfiteatur, quià Dn⁹ Iesus Christus in gloria est Dei patris, cũ Patre & S. Spiritu vivens, & regnans per omnia secula sæculorum, Amen.

CHOROGRAPHIA

Scandiæ sivè Scandinaviæ, ex Erasmi Michaelij, Læti, Dani, rerum Danicarum opere poetico desumpta.

SCandia, quæ magni soboles & plurima mundi
Portio, non uni, cùm sit vastißima, paret,
Aut se subdit Hero, triplici seu jure, pariq; Pag. 81.
Penè etiàm spacio divisa est Regibus; Etsi
Prisca tamen plures, ceu fama est, secla Tyrannos
Hic regnasse ferant, parvis mortalia regnis
Cùm contenta forent, nè se violentia tanto
Obrueret scelere, & diro fas sterneret ausu:
Biarmia, Bothnenses, Helsingiaq; aspera, Lappi,
Et quæ prætereà est gens Arcto subdita, Reges
Poßêdere suos.
Hæ Sueco gentes etiàm ceßêre, proindè Pag. 82.
Huic terræ major jam portio militat indè.
Intereà si quid reliqui est virtutis & usus
Antiqui, solis velut insita munera Gotthis,
Esse supervideas, non se versutia, non se
Luxus, & inviso consperſa licentia fuco Pag. 57.
Venditat, est genti, ceu notum est omnibus, æqua
Simplicitas morum, studium benè velle mereri,
Vt nihil effræni miscere paterna tumultu:

Vestibus, à primis manet una parentibus, orta
Integritas, rectumq; colit, priscisq; quiescit
Moribus, & Regum quæ sunt mandata veretur:
Gens sanè ad dandum promptißima, cujus abuti
Interdùm videas alios, aliosq; benignâ
Prælargâq; manu, claris cùm damma malumq;
Pro meritis præstant, odiumq; in præmia reddunt:
Et tamen eximiis superantq; valentq; Coloni
Divitiis: Argento equidem possessio prima
Constat, ut armentis res proxima venerit, indè
Frugibus est locus, ast villosis pellibus aurum
Redditur, ac reliquis sunt ultima lucra metallis.
His se terra bonis jam Scandia promovet, ut nil
Fortia facta canam, gens est asperrima bellis,
Armorumq; sagax, cui si fortasse quietem
Turbaris, minimè cessantem ad prœlia cernes,
Nec detrectantem rigido decernere ferro.
Succensis. Gens est Sueonum latißima magno
Imperio, cui sors vastos subtendere fines,
In boream, ac strictis subjectum aquilonibus orbem,
Ac proferre dedit: Cui quanquàm macra ferendis
Frugibus arva putes, licet bis Vestgothia nusquàm
Muneribus careat, lætâ cùm messe redundat, Pag. 301.
Et segetem largo congestam cespite condat:
Ex aliis tamen omnis habet proventibus, undè
Magnificè sese extulerit, populosq; mereri,
Et retinere potest, pecorum ditißima, ferro
Præcipuo, & nivei superat bonitate metalli,
Et cupro, & diti maculosæ tergore lyncis.

Egre-

Egregij mores hominum, atq; affatibus ultrò
Humanis, largiq; manu, & virtute fideq;
Hospitibus summâ, & prompti communibus uti:
Munditiea celebris, cultaq; industria vitæ:
Hi populis ritus, hæc est natura. &c.
Pugnarit quantùm libeat, quantumq; valebit
Dania, non tamen efficiet quin Suecia Saræ
Libertatis amans, contra pugnaverit, & se
Vindicet, ac patrios gladio tueatur honores:
Non ea, non Suecicis est insita moribus aut vis,
Aut ratio, externis ut victa subesse Tyrannis,
Et parere velit: Libertas æmula totas
Exstimulat mentes, nusquamq; quiescere cogit.
Utq; alia, haud etiàm quæ sunt perplurima dicam,
Ipsa gubernandi ratio est invisa, nec illam
Cùm Dani possent victi tolerare, quid esse
Id mirum statuas, nequeat si Suecia ferre,
Quos tu læsa pati non posses Dania mores?
Præfectis etenim cùm res plerumq; gerantur
Externæ, & Regum præsentia rara colonis
Displiceat, quod Dynastis fortaßè licere
Omnia iniqua sinant, qui spreto jure, bonorum
Exagitant vitas, miseris ludibria condunt,
Atq; facultates, quacumq; ex lege, modovè
Diripiunt, lacrymasq; gravandi, & cæde dolores
Injustâ cumulant, moresq; libidine sternunt:
Quid te quæso novi est, si libertatis avitæ,
Æmula turba, novas jam res molirier, & se
Asserere incipiat, libertatemq; tueri

Ex

Et proferre velit? Priscis patiare moveri
Exemplis tete, diversa nec altera finge.
Idem animus Suecis semper fuit, & fuit idem
Semper amor patriæ, & virtus non impigra, regno
Quæ decus, ac propriis munimina fortia rebus
Conciliant, non has mutabunt secula mentes,
Non sors asperior, non læta forma iuventæ:
Semper erunt qui se pro libertate vouebunt,
Qui sese externis opponant hostibus, arma
Pro patria sumant, mortemq; paciscier ausint.

FINIS.